

Дитячий

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

РІК XVIII.

15. БЕРЕЗНЯ 1930.

Ч. 6.

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

Орган
„Взаїмної Помочі
Українського
вчительства“

ВИХОДИТЬ ДВІЧІ В МІСЯЦЬ.

ЦІНИ ОГЛОШЕНЬ: $\frac{1}{1}$ 100 зол., $\frac{1}{2}$ 60 зол., $\frac{1}{4}$ 30 зол., $\frac{1}{8}$ 15 зол.

З М І С Т :

1. Наша самоосвіта	81—82
2. За нове діло	83—85
3. Пізнаймо й використаймо свої права	85—86
4. Новелізація § 58 учительської праг- матики в соймі	86—87
5. Тернистим шляхом	88—91
6. Організаційні справи	92—94
7. Ювілейні свята	94—96
8. Хроніка	96—

Венерне

о, як високо посту-
ання оперті на дов-
нтах і дослідах у на-
ропи й Америки. Ми

ОГОЛОШЕННЯ.

По 20 сот. за стрічку.

За анонси редакція не відповідає.

Дешеві книжки

від 25% до 60% знижки!

Протягом місяця березня продають по знижених цінах великий вибір книжок

Книгарня Наук. Т-а ім. Шевченка і канцелярія Тов-а „Просвіта“ Львів, Ринок 10.

Катальоги висилають на бажання безплатно.

ПРОДАМ НЕДОРОГО комплет „Історія України“ Мих. Грушевського. Відомість в адмін. Уч. Слова для Ярмів.

ПЛЯСТИЧНІ, гіпсометричні мапки з дерева виконую для шкіл на замовлення по приступних цінах. Ближчі відомості в адм. Учит. Слова.

Товаришки!

книжки до шкільних,

власних бібліотек

в ій Учительській

ці!

ся тільки за го-

яплатою.

Новість!

Новість!

УЧИТЕЛЬСЬКИЙ ГИМН

на мішаний хор з фортепяном

п. н. „Складаймо присягу“

і „Хай неволі тьма згасає“

слова М. Підгірянки, музика Ч. В. є на складі в Учит. Кр. Спілці у Львові і складниці Спілки в Коломиї. Ціна з поштовою пересилкою 1.25 зол. Кожний член повинен його мати.

„KALENDARZ NAUCZYCIELSKI“ обіймаючий багато інформацій з області справ шкільних, адміністраційних, службових, конечний підручник в руках кожного вчителя вселюдних шкіл є до набуття по ціні 2.80 зол. враз з пересилкою. Замовлення належить висилати на адресу „Warszawa, ulica Marszałkowska 123. Związek Nauczycielski“. Чековеkonto ч. 435.

УЧИТЕЛЬ—Слобода небилівська п. Перегінсько висилає розплідні яйця курей раси Ваєндотів по 50 сот. за штуку без коштів доставки.

Провірена в 1928/29 р. річна несність виносить 190 до 210 яєць.

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

Орган
„Взаїмної Помочі
Українського
Учительства“

ВИХОДИТЬ ДВІЧІ В МІСЯЦЬ.

Члени одержують безплатно.

Ціна передплати для не членів в краю: 5 зол. річно. Для Чехословаччини 22 кч, для всіх інших держав 1 дол. або їх вартість місцевою валютою.

Наша самоосвіта.

До тепер, коли говорили ми на сторінках Слова про розбудову нашої організації у поювілейній добі, ставили все на першому плані економічну розбудову, а тільки принагідно тут і там згадували про нашу культурну розбудову: про наміри поширити наші педагогічні видавництва, про засновання педагогічного музею, бібліотеки, себ-то про ті культурні ділянки, що тісно зв'язані з планами нашої економічної розбудови й матеріальними надбаннями.

Про реалізацію тих проєктів можна буде заговорити щойно тоді, коли реалізуватимуться наші плани економічної розбудови.

Крім тих культурних установ, що вимагають більшого і постійного матеріального забезпечення, що можуть успішно розвиватися тільки в культурнім центрі нашого національного життя, залишається до зреалізування друга культурна справа, може важніша-ще від згаданих вище, бо може, а й повинна виобразувати нам чималий кадр працівників потрібних для ведення вище згаданих культурних установ та причинитися до піднесення нашого фахового знання взагалі: маю на думці самоосвіту вчительства.

Про потребу самоосвіти не будемо багато говорити. Кожний з нас відчуває цю потребу при виконванні станових праць. Вона потрібна нам з двох причин: 1) щоб не забути того, чого колись вчилися і 2) щоб доповнити те що знаємо новими здобутками науки, тими що увійшли в шкільні мури вже тоді, коли нас там не було. А тих нових здобутків так багато, так скоро один за одним слідує, що треба нам постійно, гей би в школі, вчитися й доучуватися, щоб додержати кроку поступові щоб невідстати від наших товаришів, що живуть у культурніших країнах, в яких до учування увійшло вже в невідкличну повинність.

Це доучування можемо досягнути організованим способом, але на місцях в наших Окружних Відділах. Воно повинно йти в двох напрямках: в укріпленні й засвоюванні загально-освітніх відомостей і в поглиблюванні відомостей фахових, (педагогічних і методичних).

Всім нам відомо, як високо поступили педагогічні знання оперті на довголітніх експериментах і дослідах у народів західньої Європи й Америки. Ми

довідуємося про них з менше, або більше вдатних статей у наших і чужих педагогічних журналах, робимо навіть спроби з приміюванням тих новостей у наших школах. Часом тішимося, коли наші спроби дають гарні висліди, часом розчаровуємося й зневірюємося, коли спроби дають негативні результати. Тоді залишаємо скоро всякі спроби, кажемо, що ці нові напрямки до наших дітей і наших шкіл не підходять та вертаємо до старих, може й менше цінних, але вже випробуваних і вивчених метод.

Через таке поверховне, ба й принагідне пізнавання нових педагогічних і методичних знаннів ми недоцінюємо їхньої вартости в навчанні й вихованні й не відчуваємо потреби вглублятися в ці новіші здобутки педагогічних наук. А пізнавати їх і вглублюватись в них (студіювати) та приміювати їх відповідно до місцевих умовин і в наших школах таки треба, таки мусимо, коли хочемо збільшити видатність нашої праці.

Добро наших дітей і нашої школи вимагає від нас цього, щоб ми не відкладали справи нашого педагогічного доучування на пізніше, щоб не спихали цього обовязку тільки на тих молодших товаришів, що щойно починають учительську практику.

Ми, старші, повинні подбати про те, щоб з нагоди нашого ювілею придбати для наших окружних бібліотек відповідні педагогічні твори на доступних нашим членам мовах (українській, російській, польській, німецькій, чеській). Які педагогічні твори найпотрібніші й найпопулярніше написані, подасть на бажання кожному Окр. Відділові Організаційно-освітня Комісія.

Коли вже найдуться книжки в наших бібліотеках, подбають Виділи, щоб

товариші основно студіювали певні діли педагогічних наук та приміювали в практиці пізнані нові методи так у вихованні й навчання, як і досліджуванні чинностей діточої душі.

Підчас шкільних ферій можна уладити в котрій—будь школі одно, чи двотижневий курс, або скажимо правильніше товариські сходини з точно означеною програмою і розкладом праць.

На таким курсі товариші, що студіювали деяку ділянку педагогічних (або й загально-освітніх) наук, реферують даний предмет, дають вияснення й особисті спостереження з власної практики в своїй школі, оцінюють що і як можна в даних услівях в наших школах вихиснувати. На таких курсах можна і треба перевести кілька показних лекцій з дітьми даної місцевости. В святочні дні не тяжко буде дітей на 1—2 години стягнути, дарма, що це шкільні ферії.

Такі неофіційні курси принесуть більше хісна ніж ті офіційні, що їх уладжують Шкільні уряди: а вже вдоволення дадуть певне більше, бо все що придбаємо, чого навчимося,—здобудемо власними силами й засобами, власною волею й бажаннями та дружньою товариською допомогою.

Коли такі курси уладжуватимем кожного року, то вже по двох-трьох роках стануть вони лекучою потребою нашого духового й товариського життя, а гурток охочих до науки буде з кожним роком більшати, аж поки всі до того гуртка не пристануть. Сподіємося, що рухливіші Окр. Відділи подбають про те, щоби ще перед феріями закупити до бібліотек потрібні книжки, а по феріях пічнуть тяжку, однак приємну наукову працю.

За нове діло!

В природі нема нічого завершеного, нічого викінченого й у своїх формах зафіксованого. Такою є хйба смерть, якщо про неї можна сказати „є“, бо сама вона, це властиво небуття, неіснування. Дійсний сенс вислову: „є“—це противенство смерти, це буття, життя! Оце життя-то постійне творення все нових форм, то їх переміна й боротьба за їх удержання, то змагання з протичинностями за їх існування. Статичний стан, колиб його теоретично допустити, рівнавсяби небутті-смерті.

Життєве право природи в цілій своїй повноті виступає теж і в житті людських колективів. Якщо спільнота розвиває свої організаційні форми, перетворює старі й творить нові значить ця спільнота живе. Колиж ця динамічність устане, а її місце займе статизм, спільнота як така перестає існувати.

Річ ясна рух-життя виступає все тільки як протиакція статизму-смерти, котру хоче спровадити супроти тамтого другий рух, друге життя. Слідує боротьба, той викладник, той зміст життя. В боротьбі мусить одна сторона, яка виказала більше динамічності, яка здібна вести боротьбу, дальше творити, дальше своєму змістові надавати все нові й нові форми.

В суспільному розумінні тих природних законів виступає теж дві сторони: спільнота зі своєю суспільною ідеєю й одиниця з ідеєю зіндивідуалізованого життя. Ці дві думки себе взаїмно побороють. Свою базу має індивідуалістична думка у вроджених нахилах, суспільнаж думка шукає для себе основ у стремліннях одиниць збуджених вихованням. Колиж її вальори слабі й не мають сили розбудити в одиницях суспільних нахилів, тоді беруть верх індивідуалістичні стремління, суспільна думка завмирає, а одиниці живуть розсіяно й, річ ясна, позбавляються всіх тих дібр, які дає суспільне життя.

Щоби не допустити до такого уназаднення в житті спільноти, треба, щоби суспільна ідея своєю динамічністю

унагляднила одиницям хосенність суспільної думки і тим чином, заволодівши їх одиничними нахилами, поборолала їх та сама розвинулася. Своєюж життєвістю, свої вальори може спільнота виказати тільки інтезивною творчістю, суспільною експанзією супроти одиниці й вічною динамікою. А ця динаміка проявляється не в чому другому, а саме в постійному шуканні щораз нових форм суспільного життя й у вливанні в них нового, хосенного для одиниць змісту. Одиниця в своєму консерватизмі борониться все проти цих нових форм, але, відкривши в них заповіт вартостей, котрими користуватись буде, хочби щойно в майбутності, стає горячим їх приклонником, пропагує їх, вяжеться з другими — усупільнюється — а цього тільки й треба було!

В освітлені вище сказаного ми повинні глядіти й на організацію українського учительства.

Вона існує як викладник станово-суспільних вартостей, що найшли свій відгук в тисячах душ цього вчительства, як вислід перемоги суспільної ідеології над первісним індивідуалізмом в цих душах. Вона є свідоцтвом усупільнення широких кругів українського народнього вчительства.

У боротьбі з індивідуалістичною розпорошеністю побідила усупільнююча ідея тільки тому, що, шукаючи все нових форм, нових організаційних вартостей та прийомів, впродовж своєї 25-літньої праці, виказала повну динаміку свого життя. Не будь щораз то нових кличів, нових намірів, підпринять та починів, наш організаційний похід напевно заломивсяб, а може й припинивсяб.

Колиж так, коли запурука розвою нашої організованости лежить у творенні нових організаційних вартостей і форм, то чимже можна найкраще відсвяткувати ювілей, коли не киненням клича про новий етап нашої організаційної творчости?

Однакож клич тільки тоді є можливий до зреалізовання, коли справа, яку він підносить, є зрілою, коли ґрунт для неї пригожий.

Сила організації якогось суспільного колективу, від родини почавши, а на державі скінчивши, спирається на двох факторах: духовому й матеріальному. До першого належить ціла кон'юнктура гуманітарних організаційних прийомів, до другого ціла структура суспільно-економічного життя. Якщо одна з тих двох ділянок нерозвинена, то й дана спільнота нерозвинена. Економічна ділянка є так важна, що висувається на перший план, являється провідною. Конструкція могутніх суспільних колективів поучає нас, що економічна ділянка не може уважатися тільки як засіб організації, навпаки, вона виступає сама по собі як мета. Вистарчить мати на тямці такі вислови, як: „економічна політика, екон. експанзія, економ. перемога“ і т. ін. в приложенні до держав, щоби зрозуміти провідну роль, яку відграє економічна організованість в житті спільнот.

Наше Товариство не тільки, що не занедбало економічного боку, але навпаки розвивало його нераз навіть інтензивніше, чим другі свої ділянки. Однакож цю сторінку з приводи річи уважала організація як свій засіб, як середник свого розвитку, а не як організаційну мету! І бути інакше в цих формах, які знаменують таку організацію як В. П. У. не могло. Воно мусить і на дальше так остатись, Не про В. П. У. як таку тут ходить, а про українське учительство взагалі. Розвиваючи своє станове Т-во, воно дало твердий доказ організованости, усупільнення, але воно мусить і ще дати доказ економічної зрілости, економічної здібности організаційної. Ми маємо дати доказ, що зуміємо уняти наше економічне життя в організаційні рами й надати йому внутрішню й зовнішню вартість та силу. Внутрішню в розумінні скріплення наших колективних і одиничних сил, зовнішню в розумінні принесення нації вартісного дарунку в формі трівкої, сильної еконо-

мічної організації й узискання назви економічно-творчого елементу серед української суспільности.

Це не є рівнозначне із нашою жертвенністю на цілі нашого Товариства для його розвитку. Ця жертвенність необхідна, щоби Т-во могло розвивати свої матеріальні ділянки, котрі мають бути організаційним засобом. мають творити основу нашого організаційного життя.

Організація економічна сама для себе як мета, нашої жертвенности не потребує! Вона має організувати нас маєтково, нею ми маємо дати доказ нашої економічної спроможности, нашого екон. буття.

В ювілейному році 25-літнього існування нашої станової організації наспів момент, коли ми повинні надати нашому організаційному життю нові форми, якщо не маємо попасти в небезпечний стан статизму. А цими новими формами являється економічна організація. Ми повинні створити економічну інституцію, яка обіймалаби цілий загаль українського вчительства, подібно як В. П. У., яка паралельно з нею розвивалася і тим чином заокруглилаб наше організаційне життя, котре дотепер ще не є повне.

Думка про зекономізовання нашої організації не нова. Ще в 1921 році появилася на сторінках „Уч. Сл.“ стаття, яка цю думку пропагувала. Під впливом тодішніх кличів за торговельними кооперативами взялись ми за основи „Учительської Спілки“. Може тому, що ми, поминувши природну дорогу розвитку такої інституції, котра каже „зачинати здолу, а завершити вгорі“, пішли дорогою наскрізь противною, заснувавши „Союз Учительських Спілок“, з яких ще ані одна не існувала, а може ще більше тому, що до так ускладненої справи як торговельна ми не були й все ще не є підготовані, досить, що „Спілка“ не прибрала характеру всеобнимаючої учительської економ. організації, а залишилась звичайною крамницею у Львові й у Коломиї. Членів обнимає вона небагато, могутнього майна не ство-

рила, на економічному розвитку нації не заважила. Та все таки добре, що існує — час її напевно ще прийде!

Чи може примір зі „Спільною“ нас відстрашувати в другому ділі? Чи може він нас коштував багато? В ніякому разі! По 5 зол. від кількох соток членів, котрі чейже не пропали, навпаки приносять їм зиск, це — одинично беручи — така мала квота, що прямо згадувати не варто! Досвід, якого ми в цій справі набрались, варт вдесятеро стільки.

Існуюче перед війною кредитове стоваришення „Взаїмна Поміч“, як окрема інституція побіч В. П. У., рівнож не було економічним твором того рода, про який вгорі говориться. Але воно розвивалось і може служити нам за доказ, що фінансова інституція є у нас потрібною й можливою. Вкінці численні прохання членів о зворотні допомоги, себто прямо позички, а разом з тим невважаючи сьогодні загальна пропаганда ощадности й інтенсивне креовання фінансових інституцій в нашому народі, піддали нам думку саме такий клич кинути в нашу учительську суспільність, саме таку форму зрізничкованости нашого організаційного життя вибрати в ювілейному році.

Для висондування думки загалу в цьому напрямі помістили ми статтю тов. Я. М. „Мільйоновий масток“. Як відгук на неї дістали ми дописі й численні листи з краю акцептуючі вповні дану ідею й ані одного голосу не було такого, який оспорював би її! Опісля на

зїзді Голов „Окр. Відділів“ ми знова взяли цю справу під нарадий не стрінулись ні з одним противним голосом. Т. т. Голови обіцяли горячо пропагувати ідею нашої фінансової інституції, а деякі Відділи поробили в тому напрямі вже перші кроки.

Значить ґрунт підготований, загальна опінія за справою — можемо приступати до діла! Господарська Комісія Надзірної Ради В. П. У. на своєму засіданні, вислухавши реферату тов. Я. М. і перевівши над ним вичерпуючу дискусію, постановила офіційно вести пропаганду за збудованням в ювілейному році трівкого пам'ятника в роді самостійної фінансової інституції й тим чином убрати зміст нашого організаційного життя в ще одну нову форму, в форму економічну.

Розуміємо це так, що в ювілейному році буде започаткована розрібка цілої сіти „Учительських кас“, які в майбутньому вкриють цілий край, емануючи зі себе централю у Львові, котра буде регулятором нашого майна, що посередно являється майном національним. Тієї організації не уявляємо собі інакше як тільки такою, котра об'єднувала б цілий, без виїмку, загал учительства, збогачуючи його майно й виховуючи його економічно. Саме тому справу креовання цієї організації бере на себе Т-во В. П. У. У.

Д. б.
Я. М.

Пізнаймо й використаємо свої права.

Старанням Управи нашої станової організації, видало Міністерство Освіти, обіжник з дня 25.ІІІ. 1927. р. ч. 5183/27 на основі якого учителів-заточенців звільняється від праці в часі різдвяних та великодніх свят гр. кат. обряду на чотири, зглядно пять днів. Уже три роки минає, як цей обіжник був виданий і згадане розпорядження увійшло в життя. Якже-ж використовує його укр. вчительство на заточенні та як ставляться до цього роз-

порядження інспектори на місцях? Це актуальне питання спонукало мене написати отсих кілька рядків.

Стрічав я багато заточенців, які нічогосько не чули про цей обіжник. Та були це переважно ці вчителі, що не є членами своєї станової організації. Відки вони мають знати, що такий обіжник був? Адже-ж тут багато таких шкіл (навіть вище зорганізованих), які не одержують урядового дневника... Та

цих товаришів(-ок) можнаб ще виправдати незнанням законів. Але що думати про тих, що добре обізнані зі згаданим обіжником, а не використовують його?! Нераз доводилось мені чути, що, мовляв, нема чого здержуватись від праці підчас своїх свят тоді, як учитель лишається на місці — не виїздить на свята у рідні сторони. Один учитель гімназії, тутже на заточенні, сказав мені навіть таке: „Пане, я політик... Пощо мені ізза якихсь там свят наражатись... Закон-законом, а власти дивитимуться на це боком. Краще не виставляйтесь“. На жаль — треба признати, що у нас таких „політиків“ немало. А при цьому треба замітити, що через цих „політиків“ — терплять і „неполітики“, бо інспектори покликуються на них і дають за примір, як добрих учителів, що примінюються до місцевих обставин.

Багато інспекторів льояльно ставиться до мініст. розпорядження і не робить жадних прикростей заточенцям за використання цього, що їм на основі закона належить. Але є й такі, що дійсно „кривим оком“ дивляться на цих, що здержуються у свої свята від праці. А деякі інспектори взагалі не признають цього розпорядження, згідно надають йому свою інтерпретацію.

Інспектор повіту С. відповів тов. М. Маковеївній уч. в П., на її повідомлення, що вона здержується від праці в часі великодніх свят, що вона не має права здержуватись від праці, бо в місцевості, де вона працює, нема церкви. Меніж самому, за це, що я таки здержався від праці в тімже часі, довелося вислухати півгодинну аргументацію п. інспектора на тему: „чому я не повинен святкувати своїх свят?“, яка закінчилася

згідною про дисциплінарку. Із цих цікавих аргументів наведу такі: учитель-українець не повинен святкувати своїх свят тому, що тут нема церков, де він мігби відбувати свої релігійні практики; що це розпорядження відноситься до Галичини, де є церкви, що латинський обряд такий самий, отже треба покинути гр. кат. свята і святкувати латинські; що не треба афішувати й маніфестувати своєї „не-польськості“, щоб незражувати собі місцевого населення (хоч тут є ціла релігійна мозаїка: католики, маріявіти, евангелики, старовіри та жиди) і накінець, що добрий „обиватель“ примінюється до місцевих обставин, не признаючися хто він. При цьому похвалився, що інші вчителі-іновірці в його повіті, не використовують прислугуючих їм прав і з цим їм добре.

Таких інспекторів, що в подібний спосіб інтерпретують згаданий на вступі обіжник, доводиться стрічати заточенцям частіше. Таке становище інспектора не повинно нікого залякувати, а ми всі повинні використовувати всі ці скупі законні пільги, які видано в нашу користь. В противному випадкові „вшеполяки“ матимуть рацію, горлаючи, що правительство накидує українцям закони, з яких вони не хочуть користати і яких їм не треба. Тож використовуймо свої мінімальні права, які нам слушно належаться. Не даваймо самі приводу до нехтування їх інспекторами. Не будьмо „політиками“ а будьмо чесними зі собою і шануймо себе самі, а тим самим присилуємо й других нас шанувати.

Жадні залякування інспекторів не повинні нам бути страшні, якщо ми поступаємо після букви закона!

А. Зел.

заточенець

Новелізація § 58. учительської прагматики в соймі.

Дотеперішня учительська прагматика має величезні недомагання, коли возьмем під розвагу національні і політичні інтереси нашого вчительства.

Найбільш докучливим є § 58. якого шкільна влада надуживала досі в тій

цілі, щоби з українських земель усунути українського вчителя, а в той спосіб облегшити польщенню нашої дітвори і села. На Соймі в дні 28.II. ц. р. обговорив це основно і на многих примірах доказав пос. Великанович. З конкретними

вказами імен він виявив, що для т. зв. „добра школи“, перекинено на етнографічно-польські землі десятки наших учителів, які зазнавали і зазнають дуже важкої долі. Наруги з національних мотивів, відмова мешкання і харчів, товариський бойкот і т. и. стали системою в відношенні польського громадянства до наших нещасливих заточенців. В своїй промові виказував посол В. на фактах, що не „добро школи“, але інтереси політичних чинників, власть імущих на нашій землі — були причиною перенесення українського вчительства.

Маючи все те на увазі, пос. Великанович зараз на перших засіданнях соймової каденції, бо ще в квітні 1928 р. зовсім слушно зголосив законопроект, який обмеживби цю велику самоволю влади. На протязі 2 літ цей внесок товкся на освітній комісії і субкомісіях, виголошено цілий ряд промов і списано много протоколів, аж остаточно 6. III. 1930 р. покінчено цю справу в 3 читанні на Соймі. Уряд сильно боронився, а йому секундували послы урядового бльоку, бо ходило о це, що 70 тисяч інтелігентних людей, розкинутих по найдальших закутинах краю мало одержати т. зв. „*stabilitas loci*“. Три тисячі і нашого вчительства мало дочекатися деякої волі і свободи в праці, а що найважлише після проекту посла В. мали звільнитися від консеквенцій через денунціації і шикани різних поліційних чиновників, а навіть наших ренегатів. Внескодавець домагася повного скасування права перенесення для „добра школи“. — Польські послы від лівих до правих такому поставленню справи спротивилися бо мовляв, інтерес держави вимагає щоб цей артикул остався і дальше.

Тому одначе, що уряд надужив своїх прав у відношенні і до деяких польських учителів, більшість послів погодилася на це, щоби в рамках того артикулу обмежити самоволю міністра.

Остаточно по многих дебатах винесено нині в Соймі ухвали, які будуються на таких прінципах:

1) Для учителів шкіл середніх при Радах Окружних (Кураторії), а для народніх при Радах шк. повітових мається

створити опініодавчі Комісії. Ці Комісії розглядають мотиви і потребу перенесення учителя „для добра школи“, а доперва по них міністр має право учителя перенести. На бажання перенесеного учителя, міністр має йому видати на письмі умотивовані причини перенесення. Цілість внесення, яке завдяки послові Смуліковському і Клюбам хлопським польським та бльокові ББ, всі корисні поправки пропали.

Всеж таки вже сама дискусія і створення комісії, за якою голосував цілий Сойм, були доказом, що уряд робив надужиття і що ті надужиття треба вкоротити.

Поправка посла Великановича незначною кількістю голосів впали, але за те удержалися його дві резолюції, що мають чималу вартість персональну і громадянську і так:

г) Сойм взиває уряд, щоби всім учителям, перенесеним на основі § 58. учит прагматики з дня I. VII. 1926. дав змогу повороту на їх первісні посади, або на бажання учителів доказав провину, яка спричинила перенесення.

2) Сойм взиває Уряд, щоби можливо найскорше перевів організацію Рад шкільних окружних там, де вони ще досі не існують.

Досі львівський Куратор відкидував всі прохання наших учителів перенесених на західні землі Польщі і навіть не давав їх до розглянення. Перша резолюція Сойму наказує урядові негайно не розглядати таких прохань, але навпаки змушує уряд, щоби ці прохання вирішував на хосен пошкодованих пентентів.

Шо до другої резолюції, то вона має таке практичне значіння, що при основанню Рад. шк. окружних зискує вплив на шкільну адміністрацію громадянський чинник, чого досі не було.

В загальному, - хоч внесок посла Великановича не перейшов як цілість, але спричинив це, що урядові доказано підчас дискусії великі зловживання і що завдяки цьому внескові зновелізовано § 58. обмежуючи поважно дотеперішню самоволю Уряду.

Тернистим шляхом.

ІНТЕРПЕЛЯЦІЯ Ч. 273.

послів Учительського Клубу до Президії Ради Міністрів і Міністерства освіти в справі неприхильного трактування справи українського шкільництва і вчительства української Народности.

(Продовження).

До учительських державних семінарів приймається нашої молоді дуже мало. На оправдання подається різні причини пр. слабу підготовку до іспиту (хоч приходять з тих самих шкіл з такою самою підготовкою, як і польські ученики) браком місця, то знов браком учеників і под. Примірів не наводимо, бо про те свідчить віроісповідна статистика учеників у різних заведеннях, на всякий випадок ані один державний семінар кромі III жіночого у Львові) не прийняв в останніх роках ані 25% учеників української народности. За часів німецької Австрії приймали до семінарів на полуднево-східних теренах навіть 60% української молоді, яка зовсім не приходила гірше підготована, ані менше спосібна від польської. Була хіба одна різниця від теперішніх часів: тоді обі народности находилися під чужою владою.

II. Правда, значний контингент нашої молоді приготується на вчителів у приватних заведеннях. Однак і тому ставить влада в останніх 3 роках великі перепони. З одної сторони робиться великі труднощі в признаванні тим заведенням права прилюдности, з другої сторони, коли кандидат (ка) з трудом покінчить тую школу, тоді замикається перед ним варстат праці. Не приймається кандидатів, що покінчили приватні семінари будьто би тому, що першештво мають ті кіндидати, що покінчили державні семінари. Це послідне услівя примінюється безоглядно тільки до українських кандидатів, яких з державних семінарів виходить дуже мало. Коли учительський кандидат-поляк не одержить посади у львівській кураторії то найде в іншій, без огляду на те, чи

скінчив семінар державний, чи приватний. Маємо докази на те, що наші кандидатки навіть ті, що скінчили державний семінар вичікують на посади по кілька років безуспішно. Два магічні слова в їхніх документах, „греко-католицьке віроісповідання“ вистарчають, щоб позбавити їх цих прав, які мають польські учит. кандидати. У Львівській кураторії представив себе цього року безоглядним ворогом цих слів візитатор Опаля. Як референт надавання тимчасових посад, впродовж кількох місяців (серпень—вересень 1929), не тільки не прийняв на листу кандидатів нових кандидатів-українців, але ще й повичеркував зі спису тих кандидатів, що вже були прийняті на список його попередником дарма, що покінчили вони державні семінари. В інших кураторіях відношення до українського вчительства не є ліпше. Кілько нових кандидатів не прийнято, або кілька вичеркнено зі списів вичікуючих на посади цілими роками, можуть подати точні дати канцелярії. Однак щоб не закидувано нам голословности, подамо кілька примірів з 1929 р. кому відказано посади.

1). Куцка Анна, кандидатка державного семінара у Львові, від 1925 р.

2). Герета Петро, з Топорова п. Красне, мимо цього, що має гімназійну і семінарийну матуру, чекає на посаду від 1923 р.

3). Дидик Стефанія, на поручення міністерства освіти вдержала вже контракткову посаду в Колє пов. Лодзь, однак інспектор звільнив її на устний закид, що говорить галицьким наголосом і за те, що за час 3 місяців (?) не виробила в дітях патріотичних почувань! До цієї пори не одержала посади.

4). Павлик Ольга, кандидатка державного семінара у Львові, з однорічним торговельним і килимкарським курсом, без посади від 1925 р.

5). Олійник Марта, з Коломиї, кандидатка державного семінара від кількох років просить дармо о посаду в різних Кураторіях.

6). Іващук Марія, в Бушковичах, кандидатка державного семінара в Перемишлі, від 1927 р. не одержує посади.

7). Заблоха Анна, як попередні.

8). Шликало Євгенія, з Лужиць, пов. Сокаль кандидатка держ. семінара від р. 1926.

9). Дзюк Миколай кандидат держ. семінара з 1925 р. не одержує посади.

10). Сербенська Софія, з Печеніжина, кандидатка державного семінара, безуспішно вносила 40. прохань.

11). Матковська Марія, з Товстого, кандидатка держ. семінара, від 1926 р. подавала прохання до кількох Кураторій.

12). Футирка Анна, зі Львова, кандидатка державного семінара від 1923 р.

13). Тилявська Стефанія, з Любачева, кандидатка держ. семінара, від двох років просить о посаду.

14). Мельницька Олена, зі Станиславова кандидатка державного семінара, (іспит з відзначенням) від 5 років не одержує посади.

15). Пруць Євгеній, з Завадки п. Турка, кандидат державного семінара, через цехить поліцейя з Завадки до батька кандидата очернений син до тепер не одержав посади.

16). Тютюникова Анастасія, з Борислава, хоч була цілий рік на лісті повітів ліського й дрогобицького, то тепер п. Опаля казав звернути їй документи, кажучи: „маємо досить своїх“.

17). Дорощ Текля, з Угнова, кандидатка держ. семінара, коли не могла ніде одержати посади, подала жапобу до мін. освіти. В наслідок того львівська Кураторія до ч. 2773/26 приділила її до скільського повіту. Однак інспектор повернув її прошення й кандидатка до тепер без посади.

18). Козбур Ярослава, з Ясьонки мас. пов. Турка, канд. держ. сем. була приділена Кураторією до тернопільського повіту. Там лежали документи два роки; в цьому році, коли референтом став п. Опаля, повернено їй документи й вона без посади.

19). Ярошик Параскевія, канд. держ. Була приділена 1928 р. на етат до Перемишлян. Там інспектор Лясота сказав їй, що є безсильний супроти членів Р. Ш. О. тому що там посади „обрабляється два три дні перед засіданням в „handelku“ Ковальчика. В цьому році звернено їй документи на реферат п. Опалі.

20). Посацька Зіновія, сирота по вчителю з Калуша.

21). Молчко Текля 3 роки просить о посаду.

22). Михайлюк Марія з пов. Городенка від 1926 р.

23). Савицька Параскевія, з пов. Станиславівського, від 1928 р. подавала прохання до кількох Кураторій.

24). Ватаманюк Наталка, пов. Снятин і

25). Ватаманюк Олена обі від 1927 р. одержують відмовні відповіді.

26). Маланок Софія. з пов. Рогатинського, від 1923 р. просить о посаду в різних Кураторіях а навіть через канцелярію маршалка Пільсудського.

27). Ткачук Анастасія канд. учит. з Коломийського повіту від 1926 р. одержує відмовні відповіді.

28). Дмитрат Теодора, канд. учит. з Делятина, від 1923.

29). Форович Омеляна, канд. учит. з Болехова від 1927 р.

30). Кінаш Ольга, канд. учит. з Глинян від 1927 р.

31). Галька Олена, як попередна.

32). Стасюк Анна, канд. учит. з Товмача від 1925 р.

33). Підгородецька Іванна, канд. учит. з Борислава, від. 1925 р.

34). Лабач Софія, канд. учит. з пов. Городенського, від 1926 р.

35). Сівецька Єлисавета, канд. учит. з Галича, від 1922 р. просить даремно о посаду.

36). Рибіцька Олена, канд. учит. з Петрова к. Обертина, від 1924 р.

37). Кульчицька Стефанія, канд. учит. з Мразниці, очікує посади від 1920. р.

38). Йосифович Ярослав, канд. учит. з Хитару к. Лавочного, від 6 років просить о посаду; дружина його там-же вчителькою.

39). Зінак Марія, канд. учит. зі Львова, вносила прохання до 5 Кураторій, без вислідів. Послідня відмова з 28/8. 1929 ч. 29410.

40). Берегулякова Стефанія, канд. учит. від 8 років, муж учителем в пов. Дрогобицькім.

41). Яцковська Ольга, канд. учит.

42). Сокирчук Іванна, канд. учит.

43). Маланчук Василь, канд. учит. з пов. Рудецького, від 1922 р. не може випросити посади.

44). Ляшкевич Михайлина, канд. учит. з Дубецька пов. Перемишль.

45). Бокало Марія, учит. канд. вже в цьому році одержала відмовну відповідь з 3 Кураторій (Львів, Волинь, Люблин).

Тих кількадесять назвиск подається для приміру; значно більше є поза цим виказом. Всі вони подавали подання до львівської й інших Кураторій, однак їх поминали, надаючи рівночасно посади іншим кандидатам.

Відомо є, що на східніх землях сповняє учительські обовязки около 500 некваліфікованих сил; тисячі громад, особливо в повітах з українським населенням є нині без шкіл і вчителів, однак учительські кандидати Українці позбавлені варстату праці. Статистика виказує запотребовання вже під цю пору около 15.000 вчителів, а приймається річно ледво $\frac{1}{10}$ частину цього запотребовання. Є це аномалія, яка

мусить витиснути своє пятно на майбутній культурі громадянства в Польщі.

Таксамо протягається цілими роками регабілітацію багатьох вчителів зпід австрійської займанщини; імена тих осіб відомі владі з численних меморіялів. В останніх часах вернуло кілька десятків учителів з еміграції, або воєнної неволі. Їх також не приймається до служби і то через злосливу опінію повітових політичних чинників, часто основаних на фалшивих інформаціях. Для приміру подаємо кілька імен:

1). Чесник Микола, з надвірнянського повіту; старший учитель, около 20 літ служби; вже був прийнятий на лісту до Калбушови. Однак 1928 р. Кураторія відкликала своє оречення і інтересований від кількох літ не одержує ані посади, ані емеритури.

2). Бассараб Михайло з Турки, де вчив від 1908 р. В роках від 1920-1925 скінчив студії на експортів академії в Празі й 1925 р. повернувся до краю. Мабуть замало кланявся командантові постерунку держ. поліції, бо одержав некорисну опінію, а за тим відмову посади.

3). Ліщинский Іван, зі Щирця, був учителем від 1903 р. повернувся з Чехії 1926 р. і зараз зголосився на посаду. По році одержав відмовну відповідь. Жадання емеритури до тепер без відповіді.

4). Водонос Микола, з Підгаєць був 20 літ учителем. Має всі іспити до виділового включно з відзначенням. До 1926 р. був у Чехослов. реп. а потім вернувся до краю за згодою консуляту й зголосився до служби. Відмовлено йому безпідставно регабілітації, посади й емеритури.

5). Тибінка Василь, з Коломиї, був учителем 16 років, від 1925 р. відказує йому влада регабілітації й емеритури.

6). Кучер Юрко, зі Скалата, вчив від 1910 р. Від 1921 р. вичікує регабілітації й посади.

7). Черниш Степан, з Копичинець, був учителем перед війною. Від кількох літ не може допроситися посади.

8). Мацевич Анна; була вчителькою перед війною в долинському повіті. Зредукована 1920р. і від того часу без посади.

9). Фалендиш Василь, з пов. Борщівського. Був учителем від 1905 р. Вернувся з рос. неволі 1919 р. і зголосився на посаду. Через якісь інтриги до тепер не регабілітований і без посади.

10). Швед Степан, 27 років служби — повернувся з еміграції 1927 р. регабілітований міністерством освіти і в маю 1928 приділений на етат до пов. жовківського. При номінації інспектор поминув його, даючи посаду учительці з 3 роками служби, а Швед до тепер без посади.

11). Снилик Денис, зі Львова - від 1920 р. чекав на регабілітацію й щойно 1928 одержав відмовну відповідь, хоч не найдено проти него

жадних конкретних закидів. Мимо цього, що має 29 літ служби, відказується йому прийняття на посаду, або емеритуру.

12). Яремишин Павло, зі Скалата, від 1921 р. даремно вичікує регабілітації, мимо того що є 20 літ учителем.

13). Марчук Микола, й його жінка Євгенія пов. Снятин, вчили перед війною. Від р. непринятті до служби.

14). Гавришук Степан, з Дрогобича, 25 літ служби. Від 1919 р. неприняттий до служби.

Наводимо тільки тих кілька імен, но влада має зареєстрованих кілька десятків.

По мисли міжнародних трактатів, Польща, як сукцесійна держава, має певні зобов'язання супроти службовиків займанчих держав.

IV. Не менше, як через відмову регабілітації, терпить українське вчительство через те, що влада надуживає арт. 58. службової прагматики. Послідні місяці дають багато доказів надужити у переносенні „для добра школи“. — Кілька фактів:

В Новім Санчі (Краківська Кураторія) є шкільним інспектором п. Вавцак. За неучтвом й бруталне успосіблення перенесений з повіту львівського, а опісля ярославського до Нового Санча. Тепер усю службову ревність проявляє в нищенні українського вчительства та, в супереч педагогічним догматам, — у вношенні національних заколотів серед місцевого населення. Він приказує вчителям учити дітей у школі, що вони не належать ані до народу українського, ані руського, як це офіційно прийнято, тільки до народу „лемко“, викривлюючи тим навіть польську історію.

Передусім вживає всіх засобів, щоби позбутися з новосандецького повіту кількох інтелігентних вчителів-українців. На основі арт. 58. постарався о викинення з повіту старших учителів: Трускавецького Петра, Приймака Михайла й Старянківни Гонорати — не зважаючи на сльози, здоровний стан і семейні відносини. На їх місце приймає нові сили, розуміється польські, які навіть не знають української мови. Діяльність інспектора Вавцака не є педагогічна,

тільки політична, яка нераз компромітує його як предсідника Пов. Шк. Ради.

Так само dokonано перенесень цілого ряду невинних осіб і в інших повітах, надуживаючи цитату прагматики „для добра школи“.

Кілька примірів перенесень на основі арт. 58. вже в останніх часах за влади потравневої:

1. Янцур Михайло з Флоринки, пов. Грибів, перенесений без причини до пов. тарнівського, а жінка-вчителька залишилася в Флоринці.

2. Стеранківна Гонарата, 22 р. служби — тяжко недужа, перенесена 1928 р. зі Жегестова до пов. вадовицького, тільки для того, щоби зробити місце учительці польці.

3. Трускавецький Петро 24 р. служби, хорий—перенесений з Ястрибик пов. новосандецького до повіту Опочно. На його місце призначив інспектор учительку-польку й казав їй учити по „лемківськи“.

4. Приймак Михайло 24 р. служби, перенесений 1929 р. зі Злоцького пов. новосандецького до пов. Олькуського, де не міг перевести хору жінку. На його місце призначено вчительку-польку, яка зовсім не знає української мови.

5. Кульматицький Василь, перевесений з пов. станиславівського до пов. ласького воев. Лодзь. Має всі іспити з відзначенням і однорічний рільничий курс. Хоч є дуже добрим учителем і не давав причини до невдоволення, то перенесено його на донесення, за котре донощик був судово покараний 14-денним арештом. Інспектор ніби то докождження припинив, але вчителя в особовій табелі очорнив і переніс.

6. Плакса Микола, має гімназійну матуру і вчительські іспити, перенесений 1929 р. з пов. яворівського до кольбушівського. Вся його вина в тому, що заложив у селі кооперативу й молочарню в наслідок того не одержав посади конкурсної яку надано полякови, котрий підчас номінаційного, урядового поступовання з посади цієї зрезигнував.

7. Вишенський Володимир, перенесений 15.X. 1929 з пов. надвірнянського до рашівського, за викриття й нап'ятування крадежі, яку поповнив місцевий вїйт; як видно признано його за те нельояльним і перенесено.

8. Когутівна Петронеля, 1929 р. з самостійної посади з Бобреччини на підвладну до Переворська без причини.

9. Сухий Михайло, 26 літ служби, перенесений з пов. жовківського до добромільського, жінка залишилася на посаді в Жовківщині. В школі працював сумлінно, мабуть тільки з причини своєї інтелігенції невігідний був політичним чинникам. Перенесено на гіршу посаду.

10. Палятинська Олена, перенесена з 7 кл. школи в повіті косівським до 3 кл. в тарноберегським. Укарана на анонімне донесення, без розслідування справи. Місцеве населення протестувало проти цієї несправедливості, навіть посилало депутацію до міністерства з просьбою, щоб її залишено в селі.

11. Федорук Александер, перенесений 1928 р. з повіту золочівського до ярославського на якесь фалшиве донесення. Громада протестувала проти перенесення.

12. Пупко Іван, 20 літ служби; 1929 р. перенесений з Яворова до Липйого на гіршу посаду, хоч нічим не провинився. Тут відіграли ролю вибори. В повіті турчанським згаданий учитель до виборів не мішався, проте чинники з групи В. В. W. z R. оскаржили його, що був їхнім противником. Учителі, котрі явно агітували за „одинкою“, навіть в шкільних кімнатах улаждували віча (Ільняк) залишилися на місцях, а його перенесли.

13. Фіголь Микола, старший учитель, управитель 4 кл. школи, перенесений 1929 р. зі Заліщиччини до 3 кл. школи в Підгавчині і це вчинив сам куратор.

14. Парипа Володимир, понад 20 років служби, перенесений 1. XI. 1929 з повіту скільського до Мартинова пов. рогатинського. Причина перенесення, хіба осьвітньо-економічна праця в своїм селі. Школу залишено без учителя.

15. Тисовський Микола, 24 років служби 3 роки був управителем 2 кл. школи в Янівці пов. долиньського разом з жінкою. - Тепер їх розділено, бо Тисовського перенесено самого, на підвладного вчителя до пов. жидачівського.

16. Гарасим Василь, 22 р. служби, статочний учитель і за працю одержав від польської влади похвальний декрет. Тепер перенесено його (24. XI. 1929. ч. 29226) з управителя 4 кл. школи в повіті богородчанським до 3 клас школи в повіті жидачівським, на найгіршу посаду, де навіть мешкання не має. Укараний невідому провину, бо добро школи не грало тужадної ролі.

Вичисляємо тільки замітніші випадки на терені львівської й краківської Кураторії. Подібні надужиття на основі арт. 58 службової прагматики трапляються і в інших шкільних округах, коли треба догодити правлячим чинникам з причин національних чи партійних. При вище поданих перенесеннях не грало ролі „добро школи“, як це передбачує службова прагматика, але переважно були це акти пімсти поліційних, або політичних чинників. Колиб власти схотили сумлінно розслідувати всі донесення та домагання перенесень, розуміється при співучасті пошкодованих, то переконалисяб, що ані сотна часть перенесень не оправдана постановами службової прагматики та найелементарнішими засадами справедливості.

Організаційні справи.

Дирекційний комунікат.

Згідно з пропозицією Освітньо-організаційної Комісії ухвалила Надзвірна Рада В. П. У. У. на своєму засіданні дня 25 грудня м. р. влаштувати підчас цьогорічних літніх ферії для членів Товариства два вчительські освітні курси:

I. БЕЗПЛАТНИЙ КУРС УКРАЇНОЗНАВСТВА в „ОСЕЛІ“ ВОРОХТІ

в двох сезонах 1) від 15 до 31 липня і 2) від 1 до 15 серпня ц. р. На курсах викладатимуть географію, історію та літературу молодой України.

II. ПЛАТНИЙ ПІДГОТОВЧИЙ КУРС

до практичних учительських іспитів (т. зв. кваліфікації) у Львові в часі від 10 липня до 20 серпня ц. р. Оплата за цей курс при 40 учасниках виноситиме по 60 золотих від особи; при меншому числі учасників оплата пропорціонально буда вища (найвища 80 зол. від особи). Курс цей відбудеться, коли зголоситься

найменше 25 учасників. При меншому числі чим 25 учасників курс відбудеться по попередньому отриманні на його влаштування згоди зголошених курсантів.

На прелегентів запрошені найвидатніші наші педагоги-теоретики й методики-практики та школознавці.

Дирекція Товариства забезпечить для курсантів дешеві мешкання. Кожний курсант (ка) обов'язаний привезти з собою сінник і необхідну постіль.

Прохання на платний підготовчий курс до практичних учительських іспитів приймає Дирекція В. П. У. В. (Львів Оссолінських 8. II пов) до 30 квітня ц. р. включно. Разом із проханням належить вислати поштовим переказом 20 зол. задатку, котрий буде зарахований в загальну оплату за курс.

Дирекція В. П. У. У.

З Окружних відділів.

Надвірна. Загальні Збори Окр. Відділу В. П. У. У. відбулися дня 1 лютого 1930 в прияві 30 членів. Засідань Виділу було 3, а сходин членів 2. На сходинах були відчити Т. Вишинського „Для чого і в який спосіб повинна школа боротися з алькоголізмом“; т. Зелика „Проблема втоми в педології“.

До каси вплинуло на протязі року 2652.56 зл. До Гол. Управи вислано 2161.50 зл., а на потреби Відділу оставлено 491.06 зл. З цеї квоти видатковано на книжки до бібліотеки 380.22 зл. на оправу книжок 63.60 зл., на адміністрацію 23.72 зл. до бібліотеки закуплено 67 книжок у 73 томах. Бібліотека числить 168 книжок у 192 томах вартости 1271.87 зл.

Головою Відділу є т. Лилик Іван; заст. голови т. Данилюк Михайло, скарб-

ником т. Гаврилякова Емілія; секретаром т. Покеза Юрко, а контрольором т. Тимчина Михайло.

Болехів. На сходинах, які відбулися дня 1. лютого ц. р. в прияві 12 членів ухвалено; Члени, які залягають в членських вкладках, зложать письменну заяву, що зобов'язуються сплатити за леглості в 12 ратах; сходини членів будуть відбуватися в комнаті „Бесіди“. Кожний член заложить у своїй школі діточу бібліотеку, кооперативу і касу ощадности; ювілейне свято відбуде Відділ спільно з долинським Окр. Відділом

Львів. Попередні Заг. Збори відбулися дня 17. березня 1929. при участі 21 членів. Урядуючий виділ в р. 1929/30 Д. Петрів — голова; С. Швед — заст. голови; О. Купранець — секретар; Яр-

Кузьмів — скарбник; І. Сенюта — контрольор. По уступленні секретарки у вересні 1929 заступав її Яр. Кузьмів.

Окружний Відділ числив членів: а) державного учительства разом з емеритами 91 членів; учительства Р. Ш. 33. На загал членів: 124. Виділ відбув 5 засідань і скликав 5 сходин. На сходинах являлося пересічно 22 членів (від 16 до 29). Окремий район Р. Ш. відбув 6 сходин районних.

На сходинах порушувано й обговорювано справи видвигнені Головною Управою В. П. У. У. а саме: збирання матеріалів до історії Окр. Відділу; підготовка до ювілею О. В.; поділ Відділу на райони; збирання матеріалів до анкети про культурно-освітню працю вчителів. В ділянці самоосвіти улажено 3 реферати: інж. Гнатевич „Про шовківництво“, Я. Кузьмів: „Психотехніка й виховання“ в полученні з прогулькою до „Психотехнічного закладу“ у Львові; Д. Петрів: „Про нові міністеріальні програми до навчання природи й географії“.

Район Р. Ш. має свій окремий допомоговий фонд, який в дні 31. І. 1930. виносив 1096 зл.

Останні Загальні Збори відбулися 15 лютого ц. р. при участі 24 членів. Вибраний Виділ уконститувався так: С. Швед — голова; В. Бень — заст. голови; С. Пашкевичівна — секретар; І. Сенюта — скарбник; Я. Кузьмів — контрольор. Заступники: А. Єзерська, Ів. Стевчак.

Копичинці. Загальні Збори відбулися дня 1. лютого ц. р. при участі 17. членів.

На протязі року відбув Виділ 5 засідань і скликав 2 сходин. Треті сходини не відбулися з причин великих морозів.

Від 1 березня 1929 до 31 січня 1930 зібрано: на членські вкладки, ювілейний дар, адм. видатки Відділу 1462.50 зол. а на підручну касу 134. 99. зол.

Бібліотека Відділу числить 143 томів вартости 852 зол.

Новий Виділ вибрано в такому складі: М. Марак — голова; І. Соневицький — заст. голови; С. Червоняк —

писар; О. Остапчук — скарбник; В. Пенцак. — бібліотекар.

Теребовля. На сходинах, що відбулися дня 1 лютого 1930 при участі 15 членів, зреферував голова т. Ковальський звіт з відбутої конференції відпоручників Окр. Відділів у Львові з дня 26 грудня, а відтак устійнено такий програм ювілейного свята, а саме: 1. Поминальне богослуження за померших членів, 2. Святочна промова, 3. Привіти, 4. Деклямація, 5. Історія Окр. Відділу, 6. Реферат організаційний, 7. Комерс.

Рогатин. Загальні Збори Окр. Відділу В.П.У.У. відбулися дня 15 лютого 1930 при участі 49 членів. Звіт про діяльність не надіслано.

До нового Виділу вибрані т. т. Водонос М. — голова; Скрентович В. — заст. голови; Грибович Т. — секретар; Гевкова А. — скарбник; Ромах М. — контрольор.

Провалено: Вичеркнуті з реєстру тих членів, які мимо упімнень не платять членських вкладок.

Любачів. Загальні Збори Окр. Відділу В.П.У. відбудуться в Любачев дня 6 квітня 1930 р. о год. 4 по полудни в салі філії Просвіти. Предмет на рад: 1) Звіт уступаючого Виділу. 2) Вибір нового Виділу. 3) Справа ювілейного свята. 4) Внески й запити.

За Виділ *Євген Марчак.*

Надвірна. Сходини членів Окр. Відділу В.П.У.У. відбудуться в Надвірній дня 7. Квітня 1930.

Львів. Сходини членів О. В. Львів відбудуться дня 7. цвітня 1930 о год. 10 в школі ім. Т. Шевченка у Львові, вул. Мохнацького 12 з таким дневним порядком: 1. Відчитання протоколу з посл. сходин. 2. Реферат: „Нові методи навчання віршів“. 3. План праці на біжучий рік. Ювілей. 4. Допомоговий фонд О.В. 5. Внески й запити.

З огляду на важні справи й кінечність їх полагождення прохається о якнайчисленнішу участь.

Виділ.

Станиславів. Дня 6 IV. 1930 відбудуться засідання Секцій в домівці Рідної Школи

Рідна школа. Краєва конференція рідношкільного вчительства відбудеться у Львові дня 12 квітня 1930 р. о год. 8 рано в домівці школи ім. Т. Шевченка при вул. Мохнацького 12. Порядок нарад: 1) Лекція й реферат: Навчання в I. кл. методом Кожішка — реф. А. Домбровський. 2) Характеристика уче-

ника — реф. Я. Кузьмів. 3) Справа краєвої шкільної вистави — реф. А. Домбровський. 4) Які наукові посібники можна зробити самому і як? 5) Матеріальне забезпечення вчительства Р. Ш. — реф. Макогон. 6. Вибір 2 членів і 2 заступників до шкільної комісії.

До точки 4-тої предложить кожний учитель письмений реферат до дня 25 березня ц. р.

Ювілейні свята.

25-ліття В. П. У. У. в Бережанах.

Двацять п'ять літ... Легко сказати — нелегко прожити. Двацять п'ять літ змагання, щоденного труду, тяжкої послідовної праці. Скала тверда, завдання тяжкі... Та перед очима ясно начеркнена мета-ідея, що дає силу й витривалість рукам робітників-каменярів, різьбарів молодого покоління — надії народу.

Двацять п'ять літ минуло, як горстка вчительства бережанського повіта взялася за тяжке діло — згуртувати народних учителів під оден стяг, зорганізувати станове життя, і саме 25-літню річницю першого почину на тім полі святкувала разом із вчительством уся бережанська громада дня 1 лютого с. р. Із найдалших закутин прибуло народне вчительство, численні гості та відпоручники всіх бережанських установ. Прибули й ті ветерани, що їм довелось у перших хвилях існування Т-ва вести в ньому провід і тимсамим промощувати йому дорогу до найкращого розвою.

Ювілей розпочався завпокійною Панахидою за померших членів, відправленою Вп. о. деканом Е. Бачинським при асисті о. дир. І. Кордуби і о. проф. М. Залеського. Відтак зібралися ювілейні гості на святочну академію в кімнатах „Бесіди“. За президіальним столом займали місце: перший голова бережанського відділу дир. Іван Петрицький, п. Кукурудзова, п. Анна Левицька, п. Олена Лукашкевичева і дир. Семен Весоловський. — Теперішній голова, дир. Петро

Будз отворив свято привітом присутніх, присвятив посмертну згадку тіням тих членів Т-ва, що будьто знеможені трудами свого звання, будьто в рядах борців за волю України відійшли на віки. Дальше змалював невідрадні відносини, серед яких приходиться від найдавніших часів працювати українському вчителю. Та від часу, коли в р. 1905. горстка ідейних одиниць дала почин створення становой організації, життя вчительства вступило в нову фазу. Українське вчительство, згуртоване в одну велику і сильну громаду, могло лекше насти своїм членам усяку інтелектуальну і матеріальну поміч, боронити свої станові інтереси, а тимсамим як найкраще служити своєму народові. І перетривало Товариство всі ворожі удари, що хотіли його розбити в мирних часах, вдержало і воєнне й післявоєнне лихоліття. Вірне своєму завданню, воно йшло й іде послідовно до вибраної цілі без вагання, а кожночасні переслідування скріпляли ще більше його силу і стали енергію. Росло і розвивалося Т-во тай із малої горсточки перших піонерів розрослося в могутню станову організацію, що сьогодні гуртує майже всіх учителів під свій прапор, на якому виписаний клич: „Який учитель, такий народ“. Вірне тому кличеві й задивлене в свою високу місію виховника народу, прямує українське вчительство послідовно до наміченої мети, оперте об вла-

сну і сильну організацію. Коли під нищю хвилю радіємо ізза повних успіхів Т-ва, то нехай та втіха додасть нам нових сил до праці за краще завтра.

З черги забрав слово п. дир. І. Петрицький: „Кожний початок є трудний. Кожна ідея потребує довгого часу занім дозріє і стане ділом, Усі починання людини тісно звязані з психічними чи матеріальними потребами людського життя. Такою ідеєю серед українського вчительства була ідея організації, був ключ: „В єдності сила“. Ще в 90 роках серед українського вчительства не було слідно зрозуміння ідеї єдності. Неоден докір, а то и зневагу приходилося знести нераз молодшій генерації, що в тих часах внесла в учительські ряди нові ідеали, нові починання. Свідоме вчительство бережанського повіта гуртувалося покищо в кружках, де обговорювало станові і культурно-освітні справи. В р. 1905. українське вчительство одержало дозвіл оснвання Т-ва В.П.У.У. з осідком у Львові. На поклик Головної Управи засновувано окружні відділи по повітах. І так дня 25. березня 1908. р. зібралося десять Товаришів і Товаришок у салі „Надії“ в Бережанах на перші загальні збори Окружного Відділу В.П.У.У.

Організаційна праця пішла передусім у тім напрямі, щоби приєднати як найбільше членів для нової установи. З кінцем 1908. р. бережанський Відділ числив 60 членів, а в р. 1900. згуртував уже всіх учителів українців із цілого повіту. На сходинах обговорювано актуальні педагогічні теми, давано аматорські вистави, засновано спільно з кружком У.П.Т. підготовні курси до гімназії, а саме в Потуторах, Кривім, Вербові і Слободі Золотій. Засновано теж бібліотеку. Світова війна знищила вправді наш довоєнний дорібок, прорідила ряди українського вчительства, та не спинила запалу й розгону до праці. В 1921. р. обновлено наш Відділ, доповнено бібліотеку, так що числить вона тепер до 1.000 томів. Теперішні зусилля Відділу йдуть у тім напрямі, щоби відповідними рефератами та дискусіями зазнайомити вчительство із вимогами новочасної пе-

дагогії та в той спосіб підготувати його до успішної праці на полі виховання молоді, надії відродження народу“.

По промові дир. Петрицького слідували привіти делегатів бережанських і замісцевих установ. Відчитано телеграму від Головної Управи В.П.У.У. у Львові й Підгаецького Відділу. Зпоміж відпоручників перший промовив о. Іван Кордуба в імені бережанської „Філії Т-ва охорони дітей і опіки над молоддю“, а відтак відпоручники Кружка „Рідної Школи“. укр. Бурси, Учительської Громади, Бесіди, Народнього Дому, Академічної Громади, міщанської читальні Просвіти, Пласту, Бояна й інших. Голова Кружка „Рідної Школи“ в Бережанах, п. Др. В. Бемко зазначив у своїм привіті, що звичайно з нагоди кожного ювілейного свята робиться підсумку того, що вже зроблено, та що іще остає зробити. Українське вчительство може бути горде із того, що воно дає початки освіти й основи дальшій культурно-розвоєвій праці народу. Ніхто інший лише вчитель піддержує духа життя і віри серед нашого селянства. Учитель дає початок відновленню наших установ по селах і є тим чинником, на якого звернені очі всего громадянства. Бесідник стверджує, що українське вчительство перше стануло в рядах борців за волю України, воно перше відзивалося у всіх народніх справах, воно не здержувалося нічим, не уступало перед ніким, а коли зайшла потреба, воно завсіди перше складало масово свій даток на народні цілі.

Академія покінчилася деклямаціями. Актуальний твір В. Чолія: „Учитель“ викликав серед слухачів велике вражіння, так ізза оригінальних думок, як ізза вмілого та гарного виголошення його п. А. Крамарчуком, а „Каменярі“ в прекраснім виконанню п. М. Гусака ще більше піднесли настрої учительського свята.

У вечері відбулися в салях „Надії“ товариські сходина, які серед милого настрою продовжилися аж до білого дня.

Учасник.

ХРОНІКА.

Неоправданне занедбання. Живий про живе думає — цю приповідку часто повторяється. І треба признати—що вона не безосновна, — ні, вона є актуальна, бо так диктує само життя.

Та буває й так, що треба часом подумати і про померших, та їхню пам'ять відповідно вшанувати.

Нарід—по своїй змозі та культурності вшановує пам'ять героїв та інших чільних діячів—рідня своїх членів.

І ми вчительство обов'язані пам'ятати про померших своїх товаришів та їхню пам'ять відповідно вшанувати. Маю на думці упорядкування їхніх могил. Загально—ми мало звертаємо уваги на це і буває, що по кількох роках від смерті вчителя годі знайти його могилу на цвинтарі.

Думаю, що в ювілейному році нової організації, повинніб Виділи Окружних Відділів припильнувати, щоби могили померших вчителів були впорядковані та з тревалими написами на надгробниках.

В першу чергу пригадати найближчій рідні покійника, — наколиб ця не була в змозі цього зробити, то в дорозі добровільних складок між вчительством таке діло як слід поладнати.

Вшануємо ми померших—тоді нас живучих вшанують живучі.

Дуже багато членів звертаються до центральної бібліотеки В. П. У. з прошенням визичити книжки потрібні для підготовки до кваліф. іспиту. Розуміється, центральна бібліотека не може всі за потребовання вдоволити, бо мусілаб хіба закупити по кількадесят примірників тих книжок.

Радимо проте Окр. бібліотекам закупити до своїх бібліотек бодай по одному примірникови тих книжок.

Звертається увагу товаришів, що мають здавати квал. іспит на статтю Я Мацюка: „Практичні вчительські іспити“. (Шляхи виховання й навчання Ч. 3 і слідуєчі).

Шкільна вистава в Югославії. Організації югославянського вчительства уладжують 1930 р. краєву педагогічну виставу. Вистава буде поділена на 6 відділів:

- 1) Діаграми представляючі організацію шкільництва й статистику за послідне десятиліття.
- 2) Навчання поодиноких предметів а) на нижчій степені, б) на вищій степені нар. школи; в) в школах міських.
- 3) Руханка й здоровність;
- 4) Рідна педагогічна література;
- 5) Діточа література;
- 6) Спеціальні виховні заведення.

Дбайливість про педагогічні академії в Пруссії. Пруський сойм вставив до бюджету на педагогічні академії 3,300.000 м. (6,500.000 зол.) на наукові посібники для чотирьох академії 600.000 м. На передвступні видатки для організування дальших академії 114.000 м. У 1928 р. працювало в педаг. академії 64 осіб (професорів і урядників). У шкільнім році 1929/30 працює вже 150 осіб. Усіх академії мається заснувати чотирнацять.

Як глибоко доходить світло до глибин морських. При спробах видобування затоплених кораблів з морського дна денне світло грає велику роль. Супроти цього англійський уряд починив відповідні обчислення в каналі Ляманш, до якої глибини доходить денне світло. Обчислення виявили, що до глибини 40 м. доходить тільки 0,72% денного світла, а поза 60 м. зовсім денне світло не доходить.

Видає Т-во „Взаїмна Поміч Укр. Вчительства“

Редагує КОМІТЕТ.

За редакцію відповідає: АНДРІЙ ЗЕЛЕНИЙ

З друкарні Щасного Беднарського, в аренді „Кооперативи Промислу Графічного“,

Львів, Ринок 9. Телефон 76 14

40 "не"

ПОЗІР!

ПОЗІР!

Товариші!

Краєва Учительська Спілка має на складі великі запаси диточої літератури, драматичні й белетристичні твори всіх краєвих і заграничних українських видавництв.

Замовлення полагоджується відвратною поштою.

Всі книжки висилається за готівку, або за післяплатою

СПІШИТЬ З ЗАМОВЛЕННЯМИ!

Адреса: **КРАЄВА УЧИТЕЛЬСЬКА СПІЛКА**
у Львові, вул. Осолінських 10.

Найбільша в краю Фабрика Дзвонів

Братів ФЕЛЬЧИНСЬКИХ

в Калуші, вул. Сівецька ч. 15,
в Перемишлі, вул. Красінського 63.

відливає на замовлення дзвони гармонійні й поодинокі, а постійно удержує на складі понад 200 штук готових дзвонів у вазі від 10 до 600 кг.

Ціни приступні — сплата ратами.
При важніших запитаннях прохається письма до нас вислати рекомендовано.

3-8707
Учнівськ.
Замовити Висвітлені Товари
38/47

приймається передплата на збірний науковий твір п. з.

Українська Загальна Енциклопедія

КНИГА ЗНАННЯ

що виходитиме місячними випусками, почавши від березня 1930 р. заходами кооп. РІДНА ШКОЛА у Львові при фінансовій допомозі „ПОКУТСЬКОГО СОЮЗУ в КОЛОМІІ“ і „ОВІТОВОГО СОЮЗУ КООПЕРАТИВ“ в Станиславові та обійматиме 25 до 30 випусків (1600 до 2.000 сторін) в трох великих томах лексиконового формату і помістить біля 5.000 чорних ілюстрацій, більш 70 кольорових і чорних таблиць і більш 20 кольорових та чорних мап, багато порівнюючих і статистичних таблиць і т. п.

Українська Загальна Енциклопедія попри загальнолюдські наукові та інформаційні справи з області всіх ділянок наук дасть огляд з усіх сторінок українського життя в минулому й сучасному.

Українська Загальна Енциклопедія необхідна в першу чергу для кожного учителя і кожної учительки так для самообразування як також для інформації ширших кол населення, що з довірям звертається до учительства о пораду в ріжних справах. Вона повинна бути в кожній шкільній бібліотеці, кооперативі, читальні, в кожному товаристві і в руках кожного свідомого громадянина.

Кожний чотири-аркушевий (64 сторін) зшиток (випуск) багато ілюстрований на дуже доброму папері коштує в краю в передплаті рівновартість 80 ам. центів (тепер 7 зол. 20 сот.)

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

1. Щомісячно - рівновартість 80 ам. центів.
2. Хто на рахунок першого тому зложить з гори 60 зол., той отримає перший том оправлений в півскірок із золотим відтиском на хребті книги поручено, зараз після виходу першого тому.
3. Щомісячні передплатники, які застерегли собі доставу томами, дістануть том трівало оправлений в полотно з артистичними відтисками.

При замовленні зазначувати виразно, як доставляти твір: випусками (зшитками), чи томами.

Зголошення на передплату приймає: Кооператива „Рідна Школа“ у Львові, Ринок ч. 10.

Грошеві посилки спрямовувати чеками П. К. О. 153.492 або грошеви переказами на адресу адміністратора Видавництва: „Покутський Союз“ в Коломійі - „Народній Дім“.

Прохаємо зголошувати передплату вже тепер, щоби усталити висоту накладу

46